

Suggesties COC bij behandeling uitbreiding art. I Grondwet met seksuele gerichtheid en handicap (35 741)

Geachte woordvoerders Emancipatie en BZK,

Veranker onze rechten in de Grondwet! Die oproep aan de politiek doet het COC nu bijna 20 jaar. We zijn bijzonder gelukkig dat u aan die oproep gehoor geeft met de behandeling in de week van 15 december van het initiatiefwetsvoorstel dat seksuele gerichtheid en handicap toevoegt aan artikel I (35 741) in tweede lezing. We zijn de indieners Alexander Hammelburg, Laura Bromet, Habtamu de Hoop en hun voorgangers bijzonder erkentelijk voor hun vele werk aan het wetsvoorstel.

- **We verzoeken u om vóór het initiatiefwetsvoorstel te stemmen zodat het spoedig in werking treedt en onze rechten definitief worden verankerd in de Grondwet.**

Dat zou een prachtig cadeau zijn voor de regenbooggemeenschap bij de 75^e verjaardag van het COC, de oudste nog bestaande LHBTI organisatie ter wereld. We rekenen op een voorspoedige behandeling, nu dit voornemen is opgenomen in het regeerakkoord en de in de Regenboogakkoorden van 2017 en 2021. Dat gebeurde met steun van VVD, D66, CDA, SP, PvdA, GroenLinks, PvdD, Volt, Bij1 en Liane den Haan. Ook hebben veel partijen dit voorstel opgenomen in hun verkiezingsprogramma en haalde het voorstel in eerste lezing ruime twee derde meerderheden in beide Kamers.

De voornaamste reden waarom wij pleiten voor verankering in de Grondwet, is dat het een garantie is dat onze zwaar bevochten rechten in de toekomst niet zomaar ongedaan gemaakt kunnen worden. Er is een duidelijke maatschappelijke noodzaak voor verankering en de discussie erover is uitgekristalliseerd. Opname in artikel I is van belang omdat er maatschappelijke rechtsbescherming van uit gaat en omdat vermelding in artikel I extra bescherming door de rechter kan bieden. Het brengt tot uitdrukking dat non-discriminatie van LHBTI personen een kernwaarde is van onze samenleving, het maakt de Grondwet herkenbaarder voor LHBTI personen, het biedt intersectionele bescherming tegen discriminatie en het brengt ons terug richting de kopgroep van landen waar LHBTI mensenrechten goed geregeld zijn. We lichten deze argumenten hieronder toe.

Een garantie voor de toekomst

De belangrijkste reden waarom het COC al twee decennia lang pleit voor deze Grondwetswijziging, is dat verankering van LHBTI-rechten in artikel I een opdracht is aan de wetgever en een garantie voor de toekomst. Zoals de Commissie rechtsgevolgen non-discriminatiegronden Artikel I Grondwet (hierna: Commissie rechtsgevolgen) stelt in het rapport dat ze in opdracht van de regering schreef, is expliciete vermelding in artikel I 'een nadrukkelijke vingerwijzing aan de wetgever', die 'garanties' biedt en 'wetgeving op bijzondere wijze tegen intrekking' beschermt. De Commissie stelt bovendien dat expliciete vermelding in artikel I in bepaalde gevallen kan leiden tot extra bescherming door de rechter en dat er maatschappelijke rechtsbescherming van uitgaat.¹

Een duidelijke Grondwettelijke vingerwijzing is van belang voor vandaag, als opdracht aan de wetgever om discriminatie en geweld tegen LHBTI personen aan te pakken en te zorgen voor goede wetgeving.

¹ Rapport Commissie rechtsgevolgen non-discriminatiegronden Artikel I Grondwet, 2006, o.a. p.17-18.

Verankering in artikel I is ook een garantie voor de toekomst. We stellen daarmee onze zwaar bevochten rechten veilig, opdat we er ook over vijftig of honderd jaar nog van kunnen genieten. Denk aan het einde aan strafbaarheid (1971), het wettelijk discriminatieverbod (1994) en de openstelling van het huwelijk (2001). Hoe belangrijk bescherming van verworven rechten kan zijn als de politieke of maatschappelijke wind draait, tonen ontwikkelingen in landen als Polen en Hongarije, waar gelijke rechten voor LHBTI personen de laatste tijd weer zwaar onder druk staan. Om LHBTI-mensenrechten zeker te stellen is er uiteraard méér nodig dan Grondwettelijke verankering alleen, maar expliciete vermelding in artikel I levert wel een belangrijke juridische bijdrage. Verankering in de Grondwet biedt zekerheid en stabiliteit, juist omdat Grondwetswijziging een lange en met veel waarborgen omkleedde procedure is waarvoor de instemming van de twee (verschillend samengestelde) Kamers voor en na de verkiezingen nodig is.

Rijp voor de Grondwet

Het leidt geen twijfel dat 'seksuele gerichtheid', na een gedachtewisseling van bijna vier decennia, meer dan rijp is om te worden toegevoegd aan de verboden discriminatiegronden van artikel I Grondwet. Dat was mogelijk al het geval bij de Grondwetswijziging van 1983. Toen stelde onder meer de VVD voor om de grond toe te voegen. In 1994 werd een verbod op discriminatie wegens (hetero- of homo-) seksuele gerichtheid opgenomen in de Algemene wet gelijke behandeling (Awgb), een wet die vaak wordt gezien als de uitwerking van artikel I. Vanaf begin jaren 2000 drong onze organisatie bij tal van gelegenheden opnieuw aan op toevoeging van deze grond aan artikel I, en ook de Commissie Gelijke Behandeling (nu: College voor de Rechten van de Mens) deed dat in 2004.²

Het kabinet publiceerde diverse nota's en brieven over het onderwerp en de Kamer sprak er bij verschillende gelegenheden over.³ In 2006 pleitte het Sociaal en Cultureel Planbureau voor uitbreiding van artikel I in een rapport over de situatie van lesbiennes en homoseksuelen in Nederland.⁴ In juni 2010 volgde het initiatiefwetsvoorstel van D66, GroenLinks en PvdA dat nu voorligt. Onder meer D66, CDA, PvdA, GroenLinks, SP, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, Volt en BJJ legden de uitbreiding van artikel I de afgelopen jaren vast in hun verkiezingsprogramma's. Ook beloofden tien partijen in COC's Regenboog Stembusakkoorden van 2017 en 2021 om de aanpassing van artikel I te regelen⁵ en werd die belofte overgenomen in het regeerakkoord van 2017.⁶ Op 30 juni 2020 stemden 124 Tweede Kamerleden voor het voorstel dat u binnenkort bespreekt, en op 9 februari jl. stemden 58 Senatoren vóór. Het Sociaal en Cultureel Planbureau constateert in 2018 dat 'nog maar' 6 procent van de bevolking een negatieve opvatting heeft over homo- en biseksualiteit.⁷ Er is, kortom, breed politiek draagvlak voor toevoeging van seksuele gerichtheid aan artikel I, de discussie daarover is uitgekristalliseerd, de grond is rijp voor toevoeging aan artikel I en er is breed maatschappelijk draagvlak voor de norm dat discriminatie om seksuele gerichtheid moet worden afgewezen.

Maatschappelijke noodzaak

Er is een duidelijke maatschappelijke noodzaak voor het toevoegen van seksuele gerichtheid aan artikel I. Want ondanks het brede draagvlak voor acceptatie, is het laagje tolerantie in Nederland dunner dan het lijkt. Zo vindt bijna een derde (29%) van de Nederlanders het 'aanstootgevend' als twee mannen elkaar in het openbaar zoenen, terwijl bijna niemand een zoenend heteropaar aanstootgevend vindt.⁸ Zeven op de tien LHBTI personen krijgen in hun leven te maken met fysiek of verbaal geweld wegens hun identiteit en transgender

² Zie bijv. Advies van de Commissie Gelijke Behandeling over artikel I Grondwet, Commissie Gelijke Behandeling, 2004; Reactie rapport Commissie rechtsbescherming non-discriminatiegronden, brief van de Commissie Gelijke Behandeling aan de minister van Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksaangelegenheden, 13 juni 2006; Volkskrant, 28 april 2004.

³ Zie bijv. 29 355, nr. 7; 29 614, nr. 2; 29 355, nr. 28, Handelingen Tweede Kamer, 28 april 2004

⁴ Gewoon doen, Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2006.

⁵ https://www.coc.nl/wp-content/uploads/2017/03/COCRegenbAkk_A2-003.pdf; <https://www.coc.nl/wp-content/uploads/2021/03/COC-Regenboog-Stembusakkoord-2021.pdf>

⁶ Vertrouwen in de toekomst, Regeerakkoord 2017 – 2021, VVD, CDA, D66 en ChristenUnie, 2017.

⁷ Opvattingen over seksuele en genderdiversiteit in Nederland en Europa, SCP 2018.

⁸ Opvattingen over seksuele en genderdiversiteit in Nederland en Europa, SCP 2018.

personen krijgen zelfs tot zeven keer vaker dan gemiddeld met geweld te maken. Dagelijks doen gemiddeld bijna zes LHBTI personen melding of aangifte van geweld en discriminatie wegens hun identiteit.⁹ De afgelopen tijd haalden geweldsincidenten haast wekelijks de media, van brandstichting om de regenboogvlag en het mannenpaar dat in Amsterdam maar liefst zeven keer werd aangevallen omdat ze hand in hand liepen, tot transgender vrouwen die klappen kregen in de metro's van Amsterdam en Rotterdam.¹⁰ Bijna twee derde van de LHBTI personen past hun gedrag aan om negatieve reacties te voorkomen, bijvoorbeeld door niet meer hand in hand te lopen.¹¹ 'Homo' is op school het meest gebruikte scheldwoord, openlijke LHBTI scholieren worden tot vier keer vaker dan gemiddeld gepest en ze doen bijna vijf keer vaker een zelfmoordpoging¹². Vier op de tien LHBTI personen (40%) zitten op het werk in de kast en gemiddeld 28% krijgt daar te maken met pesten of andere negatieve reacties.¹³ Transgender personen zijn twee keer vaker dan gemiddeld werkloos of arbeidsongeschikt.¹⁴ Van mannelijke teamsporters krijgt 63% te maken met homonegatieve grappen.¹⁵ Meer dan de helft van de orthodox-gereformeerde (58%) en moslim (53%) personen in Nederland vindt homoseksualiteit (bijna) altijd verkeerd.¹⁶ Ons land is afgezakt naar de twaalfde plaats in Europa van landen waar LHBTI-rechten goed geregeld zijn.¹⁷

De maatschappelijke noodzaak om discriminatie van LHBTI personen aan te pakken, is dus groot. Een duidelijke opdracht aan de wetgever om discriminatie van LHBTI personen nu en in de toekomst aan te pakken, is belangrijk.

Maatschappelijke rechtsbescherming

Behalve dat een expliciet Grondwettelijk verbod op discriminatie wegens seksuele gerichtheid garanties biedt voor de toekomst, biedt het ook maatschappelijke rechtsbescherming zo concludeert de Commissie rechtsgevolgen in haar rapport voor de regering. Het is een 'maatschappelijk baken' waarop burgers zich bijvoorbeeld in discussies kunnen beroepen.¹⁸ Wij sluiten ons aan bij die conclusie. LHBTI personen die zich nu in het maatschappelijk verkeer of in discussies beroepen op artikel I, kan worden tegengeworpen dat het verbod op discriminatie wegens seksuele gerichtheid daarin helemaal niet voorkomt. Dat geldt ook voor tal van andere situaties waarin artikel I wordt aangehaald. In de campagne *Zet een streep door discriminatie* van de Rijksoverheid bijvoorbeeld, waarin de tekst van artikel I centraal staat. Hoewel die campagne ook discriminatie op grond van seksuele gerichtheid wil aanpakken, wordt dat onderwerp in de tekst van artikel I niet genoemd.

Bescherming door de rechter

Een expliciet Grondwettelijk verbod op discriminatie wegens seksuele gerichtheid kan in bepaalde gevallen leiden tot extra bescherming door de rechter. De Commissie rechtsgevolgen constateert daarover dat de rechter in bepaalde gevallen waarde toekent aan het feit dat een non-discriminatiegrond expliciet is opgenomen in artikel I. Het kan bijvoorbeeld bewijsrechtelijke voordelen hebben: de bewijslast ligt dan bij degene die van discriminatie wordt beticht in plaats van bij de gediscrimineerde. Met een expliciet verbod staan LHBTI personen die gediscrimineerd worden bij de rechter dus iets sterker. De Commissie plaatst enkele relativeringen bij die extra bescherming door de rechter, maar relateert die vooral aan andere discriminatiegronden en niet zozeer aan discriminatie wegens seksuele gerichtheid.¹⁹ Overigens kwam de

⁹ Geweld tegen homoseksuele mannen en lesbische vrouwen, WODC/Movisie, 2009; Overall op je hoede, Transgender Netwerk Nederland, 2018; Discriminatiecijfers in 2019, Ministerie van BZK, Politie, 2020.

¹⁰ Bijvoorbeeld: <https://www.coc.nl/veiligheid-2/transgender-persoon-mishandeld-in-amsterdamse-metro>; <https://www.coc.nl/veiligheid-2/homokoppel-in-amsterdam-opnieuw-aangevallen>

¹¹ Niet te ver uit de kast, SCP 2012.

¹² Jongeren en seksuele oriëntatie, SCP 2015.

¹³ Seksuele oriëntatie en werk, SCP 2013.

¹⁴ Transgender en Werk, Universiteit voor Humanistiek, 2017.

¹⁵ Beleidssignalement, Ervaringen van LHBTI-personen met sport, SCP 2017.

¹⁶ De acceptatie van homoseksualiteit door etnische en religieuze groepen in Nederland, SCP 2014.

¹⁷ www.rainbow-europe.org, ILGA Europe, november 2021

¹⁸ Rapport Commissie rechtsgevolgen, p.18-19.

¹⁹ Rapport Commissie rechtsgevolgen, p.20-22.

regering eerder al tot de conclusie dat 'niet ontkend kan worden dat het wel of niet genoemd worden in artikel I Grondwet een factor kan zijn bij de mate waarin een discriminatiegrond als 'bij voorbaat verdachte grond' kan worden betiteld'.²⁰

Kernwaarde van de samenleving

Nederland was het eerste land ter wereld dat het huwelijk openstelde voor paren van gelijk geslacht en we hebben met het COC de oudste LHBTI organisatie ter wereld. Waar het gaat om acceptatie van LHBTI personen, doen we het nog altijd goed in vergelijking met andere landen.²¹ Toch kent onze Grondwet geen expliciet verbod op discriminatie wegens seksuele gerichtheid. Door zo'n verbod op te nemen in artikel I, brengen we tot uitdrukking dat het een niet-onderhandelbare norm is, een kernwaarde van onze samenleving. Ook het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) stelt om deze reden dat het goed zou zijn als zo'n verbod expliciet wordt verankerd in de Grondwet.²² Het is merkwaardig dat dat nog niet is gebeurd, in een land dat zich vaak laat voorstaan op haar voortrekkersrol in de wereld op het gebied van LHBTI-acceptatie.

Herkenbaarheid Grondwet

Omdat het verbod op discriminatie wegens seksuele gerichtheid nu niet expliciet wordt genoemd in de Grondwet, herkennen veel LHBTI personen zich niet in de tekst van artikel I. Door het verbod expliciet te benoemen, wordt de Grondwet herkenbaarder voor de ca. 1 miljoen LHBTI personen in Nederland. Dat draagt er aan bij dat de hele Nederlandse bevolking zich in de Grondwet herkent, dat die de kernwaarden van onze samenleving weerspiegelt en dat die het 'verhaal van onze natie' vertelt. Ook het College voor de Rechten van de Mens pleit voor het expliciet benoemen van het verbod op LHBTI-discriminatie in artikel I van de Grondwet, omdat er dan 'geen enkel misverstand meer over [kan] bestaan: discriminatie van LHBTI's is niet toegestaan.'²³

Intersectionele bescherming

Het is aannemelijk dat LHBTI personen meer maatschappelijke uitdagingen en discriminatie ondervinden wanneer ze meerdere achtergrondkenmerken hebben die hen kwetsbaar kunnen maken. Zo kunnen personen bijvoorbeeld extra kwetsbaar zijn omdat ze zowel gediscrimineerd worden om hun handicap als hun seksuele gerichtheid of om hun huidskleur en hun genderidentiteit. Die stapeling van discriminatiegronden wordt vaak aangeduid als intersectionaliteit. Ook vanuit dat perspectief is het goed dat het verbod op LHBTI-discriminatie wordt toegevoegd aan de vijf huidige non-discriminatiegronden uit artikel I, en dat ook de grond handicap wordt toegevoegd. Het laat zien dat discriminatie op al deze gronden én op grond van een combinatie ervan, even kwalijk is, moet worden bestreden, en dat discriminatie op grond van seksuele gerichtheid even zwaar weegt als de andere in artikel I genoemde gronden.

Terug naar de kopgroep

Zoals hierboven aangegeven, staat Nederland momenteel op de twaalfde plaats in Europa als het gaat om het goed regelen van LHBTI-mensenrechten.²⁴ Dat komt onder meer doordat onze Grondwet geen expliciet verbod op LHBTI-discriminatie kent. Hoog scoren op internationale lijsten is geen doel op zich, maar als het gaat om het goed regelen van LHBTI-mensenrechten dan is daarmee een intrinsiek belang gediend. In Europa kennen Zweden, Portugal, Malta en Kosovo wel al een expliciet Grondwettelijk verbod op LHBTI-discriminatie, buiten Europa zijn dat o.a. Mexico, Bolivia, Ecuador, Fiji, Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrika. Door het toevoegen van een expliciet verbod op LHBTI-discriminatie, zet Nederland een nieuwe stap richting de internationale kopgroep als het gaat om LHBTI-mensenrechten.

²⁰ 29355, No 7, p.6

²¹ Zie bijvoorbeeld: Wel trouwen, niet zoenen, De houding van de Nederlandse bevolking tegenover lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen, SCP, 2015, p.8.

²² Gewoon doen, Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland, SCP, 2006.

²³ Zie bijvoorbeeld: <https://www.mensenrechten.nl/nl/nieuws/het-college-voor-de-rechten-van-de-mens-roept-lhbtis-op-om-discriminatie-melden>

²⁴ <https://rainbow-europe.org/country-ranking>, november 2021

Seksuele gerichtheid

Wij vinden het positief dat de indieners in hun wetsvoorstel kiezen voor de term 'seksuele gerichtheid' in plaats van 'hetero- of homoseksuele gerichtheid'. Het bevordert de herkenbaarheid van de Grondwet voor een bredere groep, in het bijzonder voor biseksuele personen. Zij krijgen immers te maken met discriminatie omdat ze noch heteroseksueel, noch homoseksueel zijn. De huidige wettelijke terminologie wekt de indruk dat mensen alleen worden beschermd tegen discriminatie wegens hun hetero- of homoseksuele gerichtheid. Biseksuele personen zijn mogelijk de grootste groep in de LHBTI-gemeenschap en het is van belang dat ook zij zich in het aangepaste Grondwetsartikel herkennen.²⁵

Wat geldt voor biseksuelen, geldt evenzeer voor lesbische vrouwen, panseksuele- en bi+ personen²⁶: ook zij zullen zich beter herkennen in de term 'seksuele gerichtheid'. Vooral jongeren in onze achterban herkennen zich minder goed in de homo/hetero dichotomie (tegenstelling). Zij zien hun seksuele voorkeur vaak ergens op het spectrum tussen homo en hetero, en gebruiken termen als 'panseksueel' of 'queer'.

Voor de genoemde groepen biedt de term 'seksuele gerichtheid', naast (her-)kenbaarheid, ook meer rechtszekerheid. Het is niet meer afhankelijk van het rechterlijk oordeel in een specifieke zaak of bijvoorbeeld biseksualiteit onder hetero- of homoseksuele gerichtheid valt. We vinden het positief dat de regering in het najaar van 2020 een wetsvoorstel in consultatie bracht om de term 'seksuele gerichtheid' ook te gaan gebruiken in de Algemene wet gelijke behandeling en het Wetboek van Strafrecht. U zou de minister van Binnenlandse Zaken kunnen vragen wanneer dit wetsvoorstel naar de Kamer wordt gestuurd.

Verder is de term 'seksuele gerichtheid' in andere landen en internationale verdragen gebruikelijk, denk bijvoorbeeld aan artikel 21 van het Verdrag betreffende de Europese Unie. Tenslotte past 'seksuele gerichtheid' beter in de systematiek van de Grondwet dan 'hetero- of homoseksuele gerichtheid'. Er staat in artikel 1 immers ook niet 'christelijke- of moslim godsdienst' of 'linkse- of rechtse politieke gezindheid'.

Bescherming voor transgender-, intersekse- en non-binaire personen

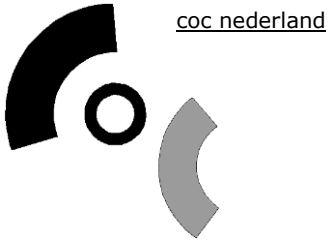
Het COC wil dat de Grondwet lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, bi+ -, transgender-, intersekse- en non-binaire personen tegen discriminatie beschermt. Het opnemen van 'seksuele gerichtheid' in artikel 1 levert daaraan een belangrijke bijdrage.

In het huidige artikel 1 wordt reeds de verboden discriminatiegrond 'geslacht' genoemd. De Algemene wet gelijke behandeling (Awgb), die vaak wordt beschouwd als uitwerking van artikel 1 Grondwet, bepaalt sinds 2019 dat onder geslacht ook 'geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie' worden verstaan. Verder schrijven de indieners in de memorie van toelichting bij deze Grondwetswijziging dat "de nondiscriminatiegrond 'geslacht' ook betrekking heeft op hen die van geslacht veranderen."

Ook tijdens de parlementaire behandeling van dit wetsvoorstel in de Tweede- en de Eerste Kamer, bevestigden de indieners en de regering dat geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie worden beschermd door de term 'geslacht' in artikel 1 van de Grondwet. Zo stelden de indieners: 'dat deze vormen van discriminatie gezien moeten worden als onderdeel van het begrip "geslacht" in artikel 1 van de Grondwet, staat naar de mening van de initiatiefnemers dan ook niet ter discussie.' Ook in de Nota naar aanleiding van het verslag in de tweede lezing antwoorden de indieners op een vraag van de VVD of onder de verboden discriminatiegrond 'geslacht' uit artikel 1 ook 'geslachtskenmerken', 'genderexpressie' en 'genderidentiteit' moeten worden gerekend, dat zij die lezing 'volledig onderschrijven'. De minister van BZK stelde namens de

²⁵ Niet te ver uit de kast, Ervaringen van homo- en biseksuelen in Nederland, SCP 2012, p.12

²⁶ Panseksualiteit is de seksuele, romantische, of emotionele aantrekking of het verlangen naar personen van alle genderidentiteiten en biologische geslachten; bi+ betreft mensen die romantisch en/of seksueel aangetrokken zijn of zijn geweest tot meer dan één geslacht of gender.

regering: 'dat deze vormen van discriminatie onder het begrip "geslacht" vallen, staat niet ter discussie wat de regering betreft, noch in de Algemene wet gelijke behandeling, noch in de Grondwet.'

Om nog meer zekerheid te krijgen dat de term 'geslacht' in artikel I ook transgender-, intersekse- en non-binaire personen tegen discriminatie beschermt, zou u deze vraag ook tijdens de plenaire behandeling van de wet in de Tweede Kamer aan de indieners en de regering kunnen stellen. Het verslag van dat debat maakt immers deel uit van de wetsgeschiedenis en is dus bepalend voor de interpretatie van de Grondwet.

Conclusie

We hopen dat u op korte termijn instemt met het voorstel om 'seksuele gerichtheid' toe te voegen aan artikel I, opdat er spoedig een Grondwettelijke garantie is waarmee onze zwaar bevochten rechten voor de toekomst worden veiliggesteld.

We geven u graag een mondelinge toelichting bij ons standpunt. Neem daarvoor contact op met COC Nederland (Philip Tijsma, Public Affairs, tel. 06 – 471 60 630, ptijsma@coc.nl).

Met vriendelijke groet,

Astrid Oosenbrug

Voorzitter COC Nederland